

exsultantia! qui triumphus in pectore, unumquemque
vestrum stare¹ ad promissum Dei præmium, de judi-
cio Dei esse securum, ambulare in metallo, captivo
quidem corpore, sed corde regnante, scire Christum
secum esse præsentem, gaudentem tolerantiæ servorum
suorum per vestigia et vias suas ad regna æterna gra-
dientium! Expectatis quotidie læti profectionis vestrae
salutarem diem, et, jam jamque de sæculo recessuri,
ad martyrum munera et domicilia divina properatis,
post has mundi tenebras visuri candidissimam lucem,
et accepturi majorem passionibus omnibus et conflic-
tationibus claritatem, Apostolo contestante et dicen-
te: *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad su-
perventuram claritatem que revelabitur in nobis*².

Planè quia³ nunc vobis in precibus efficacior sermo
est, et ad impetrandum quod in pressuris petitur facili-
or oratio est, petite impensiūs et rogate ut confessio-
nem omnium nostrum dignatio divina consummet⁴, ut
de istis tenebris et laqueis mundi nos quoquè vobis-
cum integros⁵ et gloriosos Deus liberet, ut, qui hic,
et pacis vinculo copulati, contra hæreticorum injurias
et presuras gentilium simul⁶ stetimus, pariter in reg-
nis cœlestibus gaudeamus.

Opto vos, beatissimi ac dilectissimi fratres, in Do-
mino benè valere, et nostri semper et ubique me-
minisse.

¹ Aguardar tranquilo la recompensa prometida por Dios.

² Supuesto que vuestras oraciones tienen más eficacia en estos momentos, y las súplicas hechas en medio de la perse-
cucion llevan más seguridad de ser oídas.

³ Que la divina gracia corone.

⁴ Sin haber sucumbido.

⁵ Hemos combatido juntos.

⁶ Rom. viii.

LIBRO DE MORTALITATE

DE SAN CIPRIANO.

El año 232, segun Pearsonio, ó el 233 ó 54, segun otros auto-
res, una terrible peste causó grandes estragos en todo el
mundo, especialmente en Alejandria y en el Egipto. Viendo
á la sazon san Cipriano que muchos fieles se entristecian de-
masiado y caian de ánimo, ya por lo espantoso del azote, ya
por la pérdida de sus padres, hijos, parientes y amigos; es-
cribió el siguiente tratado, en el cual con un estilo no menos
brillante que vigoroso, y con razones las más convincentes,
demuestra que el buen cristiano debe sufrir semejantes prue-
bas con ánimo constante, y que no debemos entristecernos
por la muerte de los que fallecieron en el Señor, sino más
bien alegrarnos nosotros y felicitarnos á ellos, porque libres
de los lazos de este mundo volaron ya á la mansión de la
eterna felicidad. Véase cómo desenvuelve su idea en este pre-
cioso libro, que, segun dijimos arriba, mereció elogios sin-
gulares de san Agustín. El período siguiente es como el exor-
dio y la proposicion del asunto.

I.

Etsi apud plurimos vestrum, fratres dilectissimi,
mens solida est et fides firma et anima devota, quæ ad
præsentis mortalitatis¹ copiam non movetur, sed tan-
quam petra fortis et stabilis turbidos impetus mundi
et violentos sæculi fluctus frangit potius ipsa nec fran-
gitur, et tentationibus non vincitur, sed probatur; ta-
men quia animadverto in plebe quosdam vel imbecil-
itate animi, vel fidei parvitate, vel dulcedine sæcu-

¹ Mortalitas significa propiamente «mortalidad, ó condicion
sujeta á la muerte;» por cuyo motivo decimos que todos los
hombres son mortales, porque todos han de morir; pero san
Cipriano emplea diferentes veces dicha voz en el sentido de
«peste.»

laris vitæ, vel sexūs mollitie¹, vel, quod majus est, veritatis errore, minus stare fortiter nec pectoris sui divinum atque invictum robur exerere; dissimulandas non fuit nec tacenda quominus, quantum nostra mediocritas sufficit, vigore pleno et sermone de dominica lectione concepto delicatae mentis ignavia comprimatur, et qui homo Dei et Christi esse jam cœpit, Deo et Christo dignus habeatur.

II.

Pues el Señor se dignó anuciarnos anticipadamente los males que sufrimos, claro es que debemos soportarlos con resignación y valor. Siendo para nosotros la muerte el principio de la verdadera vida, debemos abrazarla con un santo gozo.

Agnoscere enim se debet, fratres dilectissimi, qui Deo militat, qui positus in cœlestibus castris divina jam sperat, ut ad procellas et turbines mundi trepidatio nulla sit in nobis, nulla turbatio, quando hæc ventura prædixerit Dominus, providæ vocis hortatu instruens et docens et præparans atque corroborans Ecclesiæ sua populum ad omnem tolerantiam futurorum, bella et fames et terræ motus et pestilentias per loca singula exurgere prænuntiavit et cecinit. Et ne inopinatus nos et novus rerum infestantium metus quateret, magis ac magis in novissimis temporibus adversa crebescere, ante præmonuit. Fiunt ecce quæ dicta sunt; et quando fiunt quæ ante prædicta sunt, sequentur et quæcumque promissa sunt, Domino ipso pollicente et dicente: *Cum autem videritis hæc omnia fieri, scitote quoniam in proximo est regnum Dei.* Regnum Dei, fratres dilectissimi, esse cœpit in proximo. Præmium vitæ et gaudium salutis æternæ,

¹ Por la debilidad del sexo.

et perpetua securitas, et possessio paradisi nuper amissa, mundo transeunte jam veniunt; jam terrenis cœlestia, et magna parvis, et caducis æterna succidunt. Quis hic anxietatis et solitudinis locus est? Quis inter hæc trepidus et mœstus est, nisi cui spes et fides destet? Ejus est enim mortem timere, qui ad Christum nolit ire. Ejus est ad Christum nolle ire, qui se non credit cum Christo incipere regnare.

Scriptum est enim, justum fide vivere. Si justus es et fide vivis, si verè in Christum erdis, cur non cum Christo futurus et de Domini pollicitatione securus, quod ad Christum voceris amplecteris, et quod diabolο careas gratularis? Simeon denique ille justus, qui verè justus fuit, qui fide plenâ Dei præcepta servavit, cum ei divinitus responsum fuisset, quod¹ non ante moreretur quam Christum vidisset, et Christus infans in templum cum matre venisset, agnovit in spiritu natum esse jam Christum, de quo sibi fuerat ante prædictum; quo viso, scivit se citò esse moriturum. Lætus itaque de morte jam proxima, et de vicina accersitione securus, accepit in manus puerum, et benedicens Dominum exclamavit et dixit: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace, quoniam viderunt oculi mei salutare tuum.* Probans scilicet atque contestans, tunc esse servis Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem, quando de istis mundi turbinibus extracti sedis et securitatis æternæ portum petimus, quando expuncta hac morte ad immortalitatem venimus. Illa est enim vera pax, illa fida tranquillitas, illa stabilis et firma et perpetua securitas.

Cæterum quid aliud in mundo quam pugna adver-

¹ En las oraciones de infinitivo cuando el verbo determinante no denota causa ni cuasi causa del acto del verbo determinado, es más usado suprimir el *quod* y hacer la oración por infinitivo.

sùs diabolum quotidie geritur, quàm adversus jacula ejus et tela conflictationibus assiduis dimicatur? Cum avaritia nobis, cum impudicitia, cum ira, cum ambitione congressio est, cum carnalibus vitiis, cum ille-cebris sacerdotalibus assidua et molesta luctatio est. Obsessa mens hominis, et undique diaboli infestatione vallata vix occurrit singulis, vix resistit. Si avaritia prostrata est, exsurgit libido. Si libido compressa est, succedit ambitio. Si ambitio contempta est, ira exasperat, inflat superbia, violentia invitat, invidia concordiam rumpit, amicitiam zelus abscondit¹. Cogereis maledicere, quod divina lex prohibet. Compelleris jurare, quod non licet. Tot persecuciones animus quotidie patitur, tot periculis pectus urgetur; et delectat hic inter diaboli gladios diu stare, cùm magis concupiscendum sit et optandum ad Christum, subveniente velociùs morte, properare, ipso instruente nos et diciente: *Amen, amen dico vobis, quoniam vos plorabitis et plangetis, sæculum autem gaudebit; vos tristes eritis, sed tristitia vestra in lætitiam veniet.* Quis non tristitia carere optet? quis non ad lætitiam venire festinet? Quando autem in lætitiam veniat nostra tristitia, Dominus denuò ipse declarat dicens: *Iterum video vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo auferet a vobis.*

Cùm ergo Christum videre gaudere sit, nec possit esse gaudium nostrum nisi cùm viderimus Christum, quæcæcitas animi, quæve dementia est, amare pressuras et pœnas et lacrymas mundi, et non festinare potius ad gaudium quod nunquam possit auferri? Hoc autem fit, fratres dilectissimi, quia fides deest, quia nemo credit, vera esse quæ promittit Deus, qui verax est, cuius sermo credentibus æternus et firmus est. Si tibi vir gravis et laudabilis aliquid polliceretur, haberes utique pollicenti fidem, nec te falli aut decipi ab eo crederes,

¹ Bellissima distribucion.

quem stare in sermonibus atque in actibus suis scires. Nunc Deus tecum loquitur; et tu mente incredula perfidus fluctuas! Deus tibi de hoc mundo recedenti immortalitatem atque æternitatem pollicetur; et tu dubitas! Hoc est Deum omnino non nosse, hoc est Christum credentium dominum et magistrum peccato incredulitatis offendere, hoc est in Ecclesia constitutum fidem in domo fidei non habere.

Quantum proposit exire de sæculo Christus ipse, salutis atque utilitatis nostræ magister ostendit; qui, cùm discipuli ejus contristarentur quòd se jam diceret recessum, locutus est ad eos dicens: *Si me dilexissetis, gauderetis ulique, quoniam vado ad Patrem; docens scilicet et ostendens, cùm cari quos diligimus de sæculo exeunt, gaudendum potius quàm dolendum.* Cujus rei memor beatus apostolus Paulus in epistola sua ponit et dicit: *Mihi vivere Christus est, et mori lucrum; lucrum maximum computans jam sæculi laqueis non teneri, jam nullis peccatis et vitiis carnis obnoxium fieri, exemptum pressuris angentibus, et venenatis diaboli fauibus liberatum, ad lætitiam salutis æternæ Christo vocante proficisci.*

III.

Los males de este mundo son comunes á los cristianos y á los gentiles, y en cierto sentido puede decirse que convienen más á los primeros: pruebas y ejemplos.

At enim quosdam movet, quòd æqualiter cum gentibus nostros morbi¹ istius valitudo corripiat; quasi ad hoc crediderit christianus, ut immunis a contactu malorum, mundo et sæculo feliciter perfruatur, et non omnia hic adversa perpessus ad futuram lætitiam re-

¹ La fuerza de esta enfermedad. (La voz *valitudo* es muy poco usada.)

servetur. Movet quosdam quòd sit nobis cum cæteris mortalitas ista communis. Quid enim nobis in hoc mundo non commune cum cæteris, quamdiu adhuc secundùm legem primæ nativitatis manet caro ista communis? Quoadusque istic in mundo sumus, cum genere humano carnis æqualitate conjungimur, spiritu separamur. Itaque donec corruptivum istud induat incorruptionem, et mortale hoc accipiat immortalitatem, et Christus nos perducat ad Deum Patrem, quæcumque sunt carnis incommoda, sunt nobis cum humano genere communia. Sic cùm fœtu sterili terra jejuna est, neminem fames separat. Sic cùm irruptione hostili civitas aliqua possessa est, omnes simul captivitas vastat. Et quando imbre nubila serena suspendunt, omnibus siccitas una est. Et cùm navem scopolosa saxa constringunt, navigantibus naufragium sine exceptione commune est. Et oculorum dolor, et impetus febrium, et omnium valitudo¹ membrorum cum cæteris communis est nobis, quamdiu portatur in sæculo caro ista communis.

Quinimò si qua conditione, qua lege crediderit, christianus noscat et teneat, sciet plus sibi quām cæteris in sæculo laborandum, cui magis sit cum diaboli impugnatione luctandum. Docet et præmonet Scriptura divina dicens: *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem.* Et iterùm: *In dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum et argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis.* Sic Job post rerum damna, post pignorum funera, vulneribus quoquè et vermis graviter afflictus, non victus est, sed probatus; qui in ipsis conflictationibus et doloribus suis patientiam religiosæ mentis ostendens ait: *Nudus exivi de utero matris, nudus etiam ibo sub terram. Dominus dedit, Dominus abstulit. Sicut Domino vi-*

¹ Búsquese valetudo en los diccionarios.

sum est, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum. Et cùm eum uxor quoquè compelleret, ut vi doloris impatiens aliquid adversus Deum querulâ et invidiosâ voce loqueretur, respondit et dixit: *Tanquam una ex ineptis mulieribus locuta es. Si bona exceperimus de manu Domini, mala cur non tolerabimus? In his omnibus quæ contigerunt ei, nihil peccavit Job labiis suis in conspectu Domini. Itaque illi Dominus Deus perhibet testimonium dicens: Animadvertisisti puerum meum Job? Non enim est similis illi quisquam in terris, homo sine querela, verus Dei cultor.*

Et Tobias post opera magnifica, post misericordiæ suæ multa et gloria præconia, cæcitatem luminum passus, timens et benedicens in adversis Deum, per ipsam corporis sui cladem crevit ad laudem; quem et ipsum uxor sua depravare tentavit dicens: *Ubi sunt justitiae tue? Ecce quez pateris.* At ille circum timorem Dei stabilis et firmus, et ad omnem tolerantiam passionis fide religionis armatus, temptationi uxoris invalidæ in dolore non cessit, sed magis Deum patientia majore promeruit; quem postmodum Raphael angelus collaudat et dicit: *Opera Dei revelare et confiteri honorificum est. Nam quando orabas tu et Sara nurus tua, ego obtuli memoriam orationis vestræ in conspectu claritatis Dei.* Et cùm sepelires tu mortuos simpliciter, et quia non es cunctatus exurgere et derelinquere prandium tuum, et abisti, et condidisti mortuum, missus sum tentare te, et iterum me misit Deus curare te et Saram nurum tuam. *Ego enim sum Raphael, unus ex septem angelis sanctis, qui assistimus et conversamur ante claritatem Dei.*

Hanc tolerantiam justi semper habuerunt, hanc Apostoli disciplinam de Domini lege tenuerunt, non mussitare in adversis, sed quæcumque in sæculo accidunt fortiter et patienter accipere, cùm Judæorum populus hinc semper offenderit quòd adversus Deum frequentius murmuraret, sicut testatur in Numeris Dominus Deus dicens: *Desinat murmuratio eorum a me, et*

non morientur. Murmurandum non est in adversis, fratres dilectissimi, sed patienter et fortiter quidquid acciderit sustinendum, cùm scriptum sit: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum Deus non despicit; in Deuteronomio quoquè moneat per Moysen Spiritus Sanctus et dicat: Dominus Deus tuus vexabit te, et famem injicet tibi, et cognosetur in corde tuo si benè custodieris præcepta ejus, sive non. Et iterum: Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat si diligitis Dominum Deum vestrum ex toto corde vestro et ex tola anima vestra.

Sic Abraham Deo placuit, qui, ut placeret Deo, nec amittere filium timuit, nec gerere parcidium recusavit. Qui filium non potes lege et sorte mortalitatis amittere, quid faceres si filium jubereris occidere? Ad omnia te paratum facere timor Dei et fides debet. Sit licet rei familiaris amissio, sit de infestantibus morbis assidua membrorum et cruenta vexatio, sit de uxore, de liberis, de excedentibus caris funebris et tristis avulsio, non sint tibi scandala ista, sed prælia; nec debilitent aut frangant christiani fidem, sed potius ostendant in collectatione virtutem, cùm contemnda sit omnis injuria malorum præsentium fiduciâ futurorum honorum. Nisi præcesserit pugna, non potest esse victoria. Cùm fuerit in pugnæ congreßione victoria, tunc datur vincentibus et corona. Navis gubernator in tempestate dignoscitur, in acie miles probatur. Delicata jactatio est cùm periculum non est. Conflictatio in adversis probatio est veritatis. Arbor quæ altâ radice fundata est, ventis incumbentibus non movetur; et navis quæ forti compage solida est, pulsatur fluctibus, nec foratur; et quando area fruges terit, ventos grana fortia et robusta contemnunt, inanes paleæ flatu portante rapiuntur¹.

¹ Estos símiles, al par que hermosos, tienen bastante fuerza para convencer.

Sic et apostolus Paulus post naufragia, post flagella, post carnis et corporis multa et gravia tormenta, non vexari sed emendari se dicit adversis, ut dum gravius affligitur, verius probaretur. *Datus est mihi, inquit, stimulus carnis meæ, angelus satanæ qui me colaphizet, ut non extollar. Propter quod ter Dominum rogavi ut discederet a me, et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Quando ergò infirmitas et imbecillitas et vastitas aliqua grassatur, tunc virtus nostra perficitur, tunc fides, si tentata persistet, coronatur, sicut scriptum est: Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis.* Hoc deinde inter nos et cæteros interest qui Deum nesciunt, quòd illi in adversis queruntur et murmurant, nos adversa non avocant a virtutis et fidei veritate, sed corroborant in dolore.

Hoc¹ quòd nunc corporis vires solitus in fluxum venter eviscerat, quòd in faucium vulnera conceptus medullitus ignis exæstuat, quòd assiduo vomitu intestina quauntur, quòd oculi vi sanguinis inardescunt, quòd quorundam vel pedes vel aliquæ membrorum partes contagio morbiæ putredinis amputantur, quòd per jacturas et damna corporum prorumpente languore vel debilitatur incessus, vel auditus obstruitur, vel cæcatur aspectus, ad documentum proficit fidei. Contra tot impetus vastitatis et mortis inconcussi animi virtutibus congregi quanta pectoris magnitudo est, quanta sublimitas inter ruinas generis humani stare erectum, nec cum eis, quibus spes in Deum nulla est, jacere prostratum! Gratulari magis oportet et temporis munus amplecti, quòd dum nostram fidem fortiter promimus, et labore tolerato ad Christum per angustam Christi viam pergimus, præmium vitæ ejus et fidei

¹ Nótese esta descripción de la enfermedad reinante. Describese por los efectos.